

Neet populacija u Hrvatskoj

Turkalj, Juraj

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:207469>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-26**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Juraj Turkalj

ZAVRŠNI RAD

Mentor: Izv. prof. dr. sc. Danijel Baturina

NEET POPULACIJA U HRVATSKOJ

Zagreb, 2024.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. NEET POPULACIJA.....	2
2.1. NEET populacija – pojam.....	2
2.2. Karakteristike NEET populacije.....	3
3. NEET POPULACIJA U HRVATSKOJ.....	5
3.1. Kretanja i trendovi NEET populacije.....	5
3.2. Izazovi NEET populacije.....	8
4. NEET POPULACIJA – MJERE I PROGRAMI SOCIJALNE POLITIKE U RH.....	9
4.1. Mjere za uključivanje u tržište rada.....	9
4.2. Mjere za uključivanje u sustav obrazovanja.....	11
4.3. Garancija za mlade i njeni dosezi.....	12
5. AKTIVNOSTI I PROGRAMI DRUGIH AKTERA KOJI DJELUJU U PODRUČJU NEET POPULACIJE U RH.....	14
5.1. Djelovanje organizacija civilnog društva.....	14
5.2. Primjeri nekih uspješnih programa.....	16
6. DISKUSIJA.....	18
7. ZAKLJUČAK.....	20
8. LITERATURA.....	21

NEET POPULACIJA U HRVATSKOJ

Sažetak: Svrha ovog rada je upoznati NEET populaciju i ukazati na izazove i probleme s kojima se susreće NEET populacija u Hrvatskoj. Cilj je prikazati karakteristike navedene populacije, te kretanja i trendove same populacije. Također, cilj rada je prikazati mjere i programe socijalne politike u Republici Hrvatskoj kojima se nastoji smanjiti broj osoba u NEET statusu. Uz mjere i programe socijalne politike u RH, važno je prikazati aktivnosti i programe drugih aktera koji djeluju u području NEET populacije u RH, te se usmjeriti na uspješne programe i projekte. Za kraj rada, cilj je raspraviti o provedenim mjerama, istaknuti prednosti i nedostatke, te se usmjeriti na daljnji razvoj.

Ključne riječi: NEET populacija, zapošljavanje, nezaposlenost

NEET POPULATION IN CROATIA

Abstract: The purpose of this work is to get to know the NEET population and point out the challenges and problems faced by the NEET population in Croatia. The goal is to show the characteristics of the mentioned population, as well as the movements and trends of the population itself. Also, the aim of the work is to show the measures and programs of social policy in the Republic of Croatia, which aim to reduce the number of people in NEET status. In addition to social policy measures and programs in the Republic of Croatia, it is important to present the activities and programs of other actors operating in the area of the NEET population in the Republic of Croatia, and focus on successful programs and projects. At the end, the goal is to discuss the implemented measures, highlight advantages and disadvantages, and focus on further development.

Key words: NEET population, employment, unemployment

Izjava o autorstvu rada

Ovime potvrđujem da sam osobno napisao/la rad:

_____ NEET POPULACIJA U HRVATSKOJ _____

i da sam njegov autor/ica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (bilo da su u pitanju mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni ili popularni članci) u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime: _____ Juraj Turkalj _____

Datum: ___ 24.09.2024. _____

1. UVOD

Živimo u vremenu u kojemu informacije putuju nezamislivom brzinom, a tehnološke su promjene dinamične i brze. Samim time, na taj se način mijenjaju svi aspekti naših života, pa tako i rad i obrazovanje. Brojne su pozitivne, ali i negativne posljedice navedenih procesa i promjena. Jedne od pozitivnih posljedica su ekonomski razvoj i olakšavanje radnih procesa, dok bi neka negativna posljedica bila nezaposlenost. (Mihalinec, 2020.). Nezaposlenost je stanje u kojemu osobe, u tekućem tjednu, nisu obavljale bilo kakav posao za novac ili plaćanje u naturi, ali su tražile posao u protekla četiri tjedna te su raspoložive početi s novim poslom unutar dva tjedna (Bežovan i sur., 2019). Nezaposlenost je jedan od nusproizvoda tekuće tehnologizacije, modernizacije i globalizacije. Pomnijim promatranjem uočava se pad potražnje za radnom snagom u industrijskom sektoru, prvenstveno zbog robotizacije poslovnih procesa, što dovodi do viška radne snage. To stvara nepovezanost na tržištu rada između ponude i potražnje za radnicima. Kako rad postaje sve specijaliziraniji, poslodavci preferiraju kandidate s visokom stručnom spremom. Ispadanje ili neulazak na tržište rada predstavlja značajan društveni rizik jer većina stanovništva, kako u Hrvatskoj tako i u svijetu, egzistenciju oslanja na zaposlenje (Mihalinec, 2020.). Nezaposlenost, pogotovo dugoročna nezaposlenost, može dovesti do materijalne deprivacije i siromaštva. (Mihalinec, 2020.). Posebno rizična i ranjiva skupina su mladi koji tek ulaze u tržište rada. Mladi nastoje što prije pronaći posao kako bi postali samostalni i neovisni, no kada im to ne uspijeva javljaju se razne posljedice, kao što su materijalna deprivacija, socijalna isključenost i sl. (Mihalinec, 2020.). Puno je razloga zbog kojih mladi predstavljaju ranjivu skupinu na tržištu rada. Jedni od glavnih razloga su nedostatak radnog i životnog iskustva, ekonomska ovisnost, emocionalna i psihička krhkost, te nedostatnost znanja i nemogućnost razumijevanja stvarnosti (Ilišin i sur., 2003.). NEET populacija, koja obuhvaća mlade osobe koje nisu zaposlene, nisu uključene u obrazovanje ili osposobljavanje, predstavlja sve veći izazov u mnogim društvima, uključujući i Hrvatsku. Ova populacija posebno je osjetljiva na društvene, ekonomske i psihološke rizike, čime se dodatno produbljuju nejednakosti i otežava njihova integracija u društvo i tržište rada. U kontekstu Republike Hrvatske, potrebno je poduzeti značajne korake kako bi se bolje razumjela ova populacija, identificirali ključni problemi s kojima se suočavaju, te implementirale mjere koje bi olakšale njihov ulazak na tržište rada i osigurale njihovu održivu integraciju. U nastavku ćemo govoriti o izazovima, karakteristikama, te kretanjima NEET populacije, ali i o

mjerama i programima socijalne politike u Republici Hrvatskoj kojima se nastoji smanjiti broj navedene populacije.

2. NEET POPULACIJA

2.1. NEET populacija – pojam

Pojam NEET (engl. Not in Education, Employment, or Training) koristi se za označavanje populacije mladih osoba koje nisu uključene u obrazovanje, zaposlene ili u procesu stručnog osposobljavanja. Ovaj termin prvi je put uveden u Ujedinjenom Kraljevstvu krajem 20. stoljeća kako bi se identificirala ranjiva skupina mladih ljudi koja je u riziku od socijalne isključenosti i marginalizacije. Možemo vidjeti kako je pojam „NEET populacije“ relativno „mlad“ pojam, i kako se navedenoj populaciji prije nije davalo toliko značaja. U zadnjih nekoliko desetljeća, pojam NEET postao je široko korišten u istraživanjima i politikama unutar Europske unije, uključujući i Hrvatsku. NEET populacija obuhvaća širok spektar mladih ljudi u dobi od 15 do 29 godina, iako se ponekad ta dobna granica može proširiti do 34 godine, ovisno o specifičnim nacionalnim statistikama i istraživačkim potrebama (Batini i sur, 2016). U širem smislu, ova skupina uključuje mlade ljude koji su, zbog različitih razloga, isključeni iz formalnih obrazovnih sustava, tržišta rada ili programa obuke. Razlozi za NEET status mogu biti vrlo raznoliki i uključuju ekonomske, društvene, kulturne i individualne faktore (Batini i sur, 2016). Jedan od glavnih razloga zbog kojih mladi upadaju u NEET status je neusklađenost između vještina koje posjeduju i potreba tržišta rada. Mnogi mladi ljudi završavaju obrazovne programe koji ih ne pripremaju adekvatno za zapošljavanje, što rezultira visokom stopom nezaposlenosti među mladima. Drugi razlog može biti vezan uz osobne okolnosti, kao što su zdravstveni problemi, obiteljske obveze ili nedostatak motivacije i podrške u traženju zaposlenja. Socijalni i kulturni faktori, poput diskriminacije na temelju spola, etničke pripadnosti ili socijalno-ekonomskog statusa, također mogu značajno utjecati na NEET status. U Republici Hrvatskoj, pojam NEET postao je sve važniji u kontekstu analiza i politika usmjerenih na mlade. Prema podacima Eurostata, Hrvatska ima jednu od viših stopa NEET populacije u Europskoj uniji, što predstavlja ozbiljan izazov za ekonomski i društveni razvoj zemlje. . U 2023. godini, Hrvatska ima 11,8% NEET populacije, dok je prosjek EU između 10,1% i 10,4% . Također moramo uzeti u obzir kako se taj postotak smanjuje u odnosu na

prethodne godine. Na primjer, 2021. godine Hrvatska je imala 14,9% NEET populacije (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_08_20a/default/table?lang=en).

NEET status mladih često je povezan s dugoročnim rizicima, uključujući siromaštvo, socijalnu isključenost, loše zdravstveno stanje i nižu kvalitetu života. Uzimajući u obzir da su mladi ključni resurs za budući razvoj društva, njihova integracija u obrazovne sustave i tržište rada od iznimne je važnosti (Bejaković, 2003). U kontekstu Hrvatske, NEET status može biti rezultat strukturalnih problema unutar obrazovnog sustava, kao što je nedovoljna povezanost između obrazovanja i potreba tržišta rada, kao i nedostatak fleksibilnih programa obrazovanja i stručnog osposobljavanja koji bi mladima omogućili lakšu tranziciju iz obrazovanja u zaposlenje. Osim toga, ekonomska kriza i visoka stopa nezaposlenosti dodatno su pogoršale situaciju za mnoge mlade, što je dovelo do povećanja NEET populacije. Važno je napomenuti da NEET populacija nije homogena skupina, već obuhvaća različite podskupine mladih s različitim potrebama i izazovima. Na primjer, mladi koji su završili obrazovanje, ali ne mogu pronaći posao, suočavaju se s drugačijim izazovima u odnosu na one koji su rano napustili školu i nemaju odgovarajuće kvalifikacije (Bedeniković, 2017). Stoga, strategije za rješavanje problema NEET populacije moraju biti sveobuhvatne i prilagođene specifičnim potrebama različitih podskupina unutar ove populacije. U odgovoru na ovaj problem, Europska unija i Hrvatska razvile su različite politike i programe usmjerene na smanjenje broja mladih u NEET statusu. Programi kao što su Garancija za mlade, koji pružaju podršku u zapošljavanju, obrazovanju i osposobljavanju, te različite mjere aktivne politike tržišta rada, igraju ključnu ulogu u smanjenju broja NEET populacije i olakšavanju njihove integracije u društvo (Bedeniković, 2017).

2.2. Karakteristike NEET populacije

Karakteristike NEET populacije mogu se razumjeti kroz analizu demografskih, socijalnih, ekonomskih i obrazovnih faktora koji oblikuju ovu specifičnu skupinu mladih ljudi. NEET populacija, koja obuhvaća mlade osobe koje nisu zaposlene, nisu u sustavu obrazovanja i ne sudjeluju u stručnom osposobljavanju, čini heterogenu skupinu s različitim karakteristikama i

potrebama. Prva karakteristika NEET populacije je njihova dobna struktura. Obuhvaćeni su mladi ljudi u rasponu od 15 do 29 godina, iako se u nekim istraživanjima ta dobna granica može proširiti do 34 godine. U ovoj dobnoj skupini, najzastupljeniji su mladi u dobi od 20 do 24 godine, što ukazuje na kritično razdoblje u životu kada bi mladi trebali ulaziti na tržište rada ili nastaviti s obrazovanjem, ali iz nekog razloga ne uspijevaju u tome. Druga važna karakteristika je socijalno-ekonomski status. Mladi iz obitelji s nižim prihodima češće su u NEET statusu nego njihovi vršnjaci iz imućnijih obitelji. Siromaštvo, nedostatak resursa i podrške unutar obitelji često ih sprečava u pristupu obrazovanju ili osposobljavanju, što rezultira njihovom isključenosti iz tržišta rada. Nadalje, mladi iz ruralnih područja češće su u NEET statusu u usporedbi s onima iz urbanih sredina, zbog ograničenih obrazovnih mogućnosti i mogućnosti zapošljavanja (Obadić, 2017). Treća karakteristika NEET populacije je razina obrazovanja. Većina mladih u NEET statusu ima niže obrazovne kvalifikacije, često s nedovršenim srednjoškolskim obrazovanjem. Ova niska razina obrazovanja značajno ograničava njihove mogućnosti za zapošljavanje, posebno u kontekstu modernog tržišta rada koje sve više zahtijeva specijalizirane vještine i kvalifikacije. S druge strane, među NEET populacijom nalaze se i mladi s visokom stručnom spremom, koji zbog prekomjernog obrazovanja i nedostatka radnog iskustva također imaju poteškoća u pronalasku posla (Eurofound, 2016). Četvrta karakteristika odnosi se na spol. U mnogim zemljama, uključujući Hrvatsku, žene čine veći dio NEET populacije. Razlozi za to uključuju tradicionalne rodne uloge, očekivanja vezana uz skrb o djeci i kućanske obaveze, te diskriminaciju na tržištu rada. Mladi muškarci, s druge strane, češće upadaju u NEET status zbog napuštanja obrazovanja u ranijoj fazi i nedostatka motivacije za daljnje obrazovanje ili zaposlenje (Eurofound, 2016). Prema Eurofound-u 2016, NEET populaciju možemo raščlaniti na sedam podskupina. U prvu podskupinu spadaju kratkotrajno nezaposleni, odnosno osobe koje traže zaposlenje i u mogućnosti su prihvatiti posao i započeti s radom unutar dva tjedna uz nezaposlenost koja traje kraće od 12 mjeseci. U drugu podskupinu spadaju dugotrajno nezaposleni, odnosno osobe koje traže zaposlenje i u mogućnosti su prihvatiti posao i započeti s radom unutar dva tjedna uz nezaposlenost koja traje dulje od 12 mjeseci. Nadalje, imamo nedostupne osobe, odnosno osobe koje ne traže posao zbog bolesti, te privremene ili trajne nesposobnosti i osobe koje traže zaposlenje ali nisu u mogućnosti započeti s radom zbog bolesti ili nesposobnosti. Četvrta podskupina su ponovno upisani, odnosno osobe koje ne traže posao jer su pronašli posao i uskoro kreću s radom, te osobe koje ne traže zaposlenje jer čekaju ponovni poziv za posao. U četvrtu podskupinu također spadaju

i osobe koje traže zaposlenje ali nisu u mogućnosti započeti s radom radi obrazovanja ili stručnog osposobljavanja. Peta podskupina su osobe koje imaju obiteljske obaveze, odnosno osobe koje ne traže posao zbog obiteljskih obveza ili traže zaposlenje ali nisu u mogućnosti započeti s radom unutar dva tjedna radi obiteljskih obveza. Šesta podskupina su obeshrabreni radnici, odnosno osobe koje ne traže zaposlenje zbog osjećaja kako za njih nema mjesta na tržištu rada. Zadnja podskupina su ostale kategorije NEET populacije. Tu spadaju osobe koje ne traže zaposlenje radi umirovljenja ili drugih specifičnih razloga (Eurofound, 2016).

3. NEET POPULACIJA U HRVATSKOJ

3.1. Kretanja i trendovi NEET populacije

Kretanje i trendovi NEET populacije predstavljaju ključne pokazatelje socio-ekonomskih izazova s kojima se suočava mlada populacija u Hrvatskoj. Analiza kretanja NEET populacije nužna je za razumijevanje dinamike ove skupine, identificiranje uzroka i posljedica njihovog statusa, kao i za kreiranje učinkovitih mjera za njihovu reintegraciju u tržište rada i obrazovni sustav (Tomić i sur, 2018). 2009. godine je Europu, pa tako i Hrvatsku, zahvatila ekonomska kriza. Ekonomska kriza dosegla je svoj vrhunac 2013. godine, pa je tako, u razdoblju od 2009. do 2013. godine, u Hrvatskoj nezaposlenost porasla sa 8,6% na 17,3%. Porastom nezaposlenosti povećava se i udio NEET populacije. Broj osoba u NEET statusu dosegao je svog vrhunac upravo 2013. godine, kada je 113 200 osoba bilo u NEET statusu. (Bežovan i sur., 2019.). Na slici 1 vidimo kako se nakon 2013. godine broj nezaposlenih mladih smanjuje, sve do 2020. godine, što možemo povezati s pandemijom uzrokovanom COVID – 19 virusom. (<https://statistika.hzz.hr/>)

Registrirana nezaposlenost: Dob, Godina - Mjesec(Filtrirano po članovima)											
Godina ▼	► 2014	► 2015	► 2016	► 2017	► 2018	► 2019	► 2020	► 2021	► 2022	► 2023	► 2024
Dob ▼											
15-19	16.683	14.814	11.849	8.401	6.370	5.412	6.238	5.577	4.239	4.585	3.825
20-24	42.593	34.910	28.009	21.173	16.131	13.682	17.437	14.868	10.715	9.829	8.945
25-29	43.207	35.001	28.683	22.384	17.254	14.611	18.698	16.197	12.617	11.941	11.090
Ukupno	102.484	84.724	68.541	51.959	39.756	33.705	42.373	36.642	27.570	26.355	23.859

Slika 1. *Nezaposlenost mladih* (<https://statistika.hzz.hr/>)

Iz tablice vidimo kako se nezaposlenost mladih osoba kao trend smanjuje, ali je taj trend smanjivanja usporen pa je položaj mladih na tržištu rada i dalje nepovoljan. (Bežovan i sur, 2019.). Važno je napomenuti kako nisu sve nezaposlene osobe prijavljene u evidenciju HZZ-a, pa samim time nemamo pravu sliku o broju osoba koje spadaju u NEET populaciju. (Mihalinec, 2020.). U sljedećoj tablici, slika 2, prikazati ćemo nezaposlenost mladih s obzirom na razinu obrazovanja. Možemo uočiti kako najviše nezaposlenih mladih osoba ima završenu srednju školu. Ono što je zabrinjavajuće je da i dalje velik broj osoba sa završenim fakultetom nezaposleno. Iako se taj trend smanjuje, kao i općenito NEET populacija, i dalje je to visok broj. Na primjer, za 2024. godinu broj nezaposlenih mladih osoba sa završenim fakultetom u iznosio je 4670 osoba. Među njima uključene su osobe s prvim stupnjem fakulteta, stručnim studijem, višom školom, fakultetom, akademijom, magisterijem i doktoratom. (<https://statistika.hzz.hr/>)

Visok broj nezaposlenosti u visokom obrazovanju možemo pripisati neusklađenosti tržišta rada i određenih zanimanja za koje je potrebna visoka stručna sprema. Također je moguće da postoji zasićenost određenih profesija na tržištu rada, te da se jako malo ulaže u deficitarna zanimanja. Isto tako, osobe koje imaju završeno visoko obrazovanje kasnije su se uključile u tržište rada. (Mihalinec, 2020)

Također je zabrinjavajuć podatak osoba bez škole, odnosno bez završenog osnovnoškolskog obrazovanja. Takav podatak možemo povezati s manjkom motivacije i nedovoljnim uvidom u važnost obrazovanja. Isto tako, slaba podrška od strane roditelja i obrazovnih institucija također može biti faktor koji doprinosi nepovoljnim brojkama. Osobe bez škole, odnosno bez osnovnoškolskog obrazovanja, imaju veće šanse biti marginalizirani i socijalno deprivirani (Mihalinec, 2020).

Godina	► 2014	► 2015	► 2016	► 2017	► 2018	► 2019	► 2020	► 2021	► 2022	► 2023	► 2024
▼ 15-19	16.683	14.814	11.849	8.401	6.370	5.412	6.238	5.577	4.239	4.585	3.825
► (0) Bez škole i nezavršena osnovna škola	558	474	449	413	335	298	325	241	237	260	239
► (1) Završena osnovna škola	1.912	1.659	1.273	873	647	555	550	486	406	497	501
► (2) Srednja škola	14.213	12.680	10.128	7.115	5.388	4.559	5.363	4.851	3.596	3.828	3.086
► (3) Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
► (4) Fakultet, akademija, magisterij, doktorat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
▼ 20-24	42.593	34.910	28.009	21.173	16.131	13.682	17.437	14.868	10.715	9.829	8.945
► (0) Bez škole i nezavršena osnovna škola	733	646	593	500	389	373	456	349	265	285	262
► (1) Završena osnovna škola	3.337	2.764	2.254	1.650	1.218	1.041	1.308	1.130	811	778	698
► (2) Srednja škola	33.658	27.451	21.680	16.163	12.213	10.335	13.497	11.442	8.129	7.459	6.966
► (3) Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola	3.231	2.659	2.316	1.864	1.470	1.200	1.458	1.280	1.031	914	771
► (4) Fakultet, akademija, magisterij, doktorat	1.635	1.390	1.166	998	842	733	717	667	479	392	249
▼ 25-29	43.207	35.001	28.683	22.384	17.254	14.611	18.698	16.197	12.617	11.941	11.090
► (0) Bez škole i nezavršena osnovna škola	904	759	678	556	426	335	399	293	244	282	260
► (1) Završena osnovna škola	3.533	2.812	2.168	1.564	1.097	928	1.168	1.086	861	897	873
► (2) Srednja škola	24.778	19.659	15.184	11.420	8.796	7.602	10.101	8.762	6.975	6.663	6.307
► (3) Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola	5.373	4.745	4.305	3.580	2.805	2.247	2.853	2.499	1.896	1.676	1.582
► (4) Fakultet, akademija, magisterij, doktorat	8.619	7.025	6.349	5.264	4.131	3.500	4.178	3.557	2.642	2.424	2.068
Ukupno	102.484	84.724	68.541	51.959	39.756	33.705	42.373	36.642	27.570	26.355	23.859

Slika 2 – Nezaposlenost mladih s obzirom na razinu obrazovanja (<https://statistika.hzz.hr/>)

Već smo naveli kako Hrvatska, prema podacima Eurostata, u 2023. godini ima 11,8% NEET populacije. Slika 3. prikazuje kretanje NEET populacije na području Hrvatske od 2006. do 2023. godine. Najveći postotak NEET populacije Hrvatska je imala 2013. godine, kada je ekonomska kriza dosegla svoj vrhunac. Nakon ekonomske krize, postotak NEET populacije u Hrvatskoj opada. Iznimka je 2021. godina, u kojoj se vidi blagi porast NEET populacije, što možemo povezati s pandemijom uzrokovanom COVID – 19 virusom, kada je došlo do porasta ukupne nezaposlenosti. Već smo naveli kako postotak NEET populacije u Hrvatskoj opada, no Hrvatska se i dalje nalazi iznad prosjeka EU (10,1% - 10,4%) (Eurostat, 2024).

Godina	NEET populacija (%)
2006.	15,7%
2007.	14,4%
2008.	12,9%
2009.	14,5%
2010.	17,3%
2011.	19,1%
2012.	19,6%
2013.	22,2%
2014.	21,7%
2015.	20,0%
2016.	19,5%
2017.	17,9%
2018.	15,6%
2019.	14,4%
2020.	14,4%
2021.	14,9%
2022.	13,0%
2023.	11,8%

Slika 3 – Kretanja NEET populacije u RH

(<https://ec.europa.eu/eurostat>)

3.2. Izazovi NEET populacije

Izazovi s kojima se suočava NEET populacija (mladi koji nisu zaposleni, ne obrazuju se i ne sudjeluju u stručnom osposobljavanju) predstavljaju ozbiljan problem kako za njih same, tako i za društvo u cjelini. Ova skupina mladih često se suočava s višestrukim i složenim izazovima koji mogu imati dugoročne negativne posljedice na njihov osobni i profesionalni razvoj, kao i na širu ekonomiju i društvo. Jedan od najvećih izazova za NEET populaciju je pristup tržištu rada. Mladi iz ove skupine često nemaju radno iskustvo, potrebne vještine ili relevantnu mrežu kontakata koja bi im omogućila lakši ulazak u svijet rada. Zbog toga su suočeni s visokom stopom nezaposlenosti i dugotrajnim isključenjem s tržišta rada. To isključenje može dovesti do gubitka motivacije, osjećaja bespomoćnosti i smanjenja samopouzdanja, što dodatno otežava njihovu sposobnost da

pronađu zaposlenje. Drugi značajan izazov je socijalna isključenost. Mladi koji su dio NEET populacije često se suočavaju s društvenim stigmatiziranjem, marginalizacijom i osjećajem izolacije. Ova isključenost može biti posljedica različitih faktora, uključujući siromaštvo, nisku razinu obrazovanja, nedostatak podrške od strane obitelji ili zajednice, kao i drugih socioekonomskih barijera. Socijalna isključenost ne samo da negativno utječe na njihovu dobrobit, već također ograničava njihove mogućnosti da se aktivno uključe u društvo i doprinesu zajednici. Osim toga, NEET populacija često se suočava s izazovima u vezi s mentalnim zdravljem. Dugotrajna nezaposlenost i socijalna isključenost mogu dovesti do povećanog stresa, anksioznosti, depresije i drugih problema mentalnog zdravlja. Nedostatak podrške i resursa za suočavanje s ovim problemima dodatno otežava njihov položaj, čineći ih ranjivijima na daljnje poteškoće (Mihalinec, 2020). Prema Organizaciji za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD, 2016.), postoji nekoliko ključnih faktora koji doprinose zadržavanju osoba u NEET populaciji ili koji povećavaju vjerojatnost da će pojedinci u nekom trenutku života postati dio te skupine. Najvažniji faktor je niska razina obrazovanja, koja posebno pogađa pojedince i dovodi ih u nepovoljan položaj na tržištu rada, što rezultira smanjenim mogućnostima za zapošljavanje (Bedeniković, 2017). Kada se uspoređuju tri razine obrazovanja u državama članicama EU-a, stope NEET populacije obično su bile više za mlade odrasle osobe s nižom ili srednjom razinom obrazovanja nego za one s tercijskim obrazovanjem. S druge strane, 2023. godine mladi odrasli s tercijskim obrazovanjem imali su najniže stope NEET populacije u gotovo svim zemljama EU-a. Međutim, zabilježeno je pet iznimaka: u Češkoj, Grčkoj, Hrvatskoj, Latviji i Luksemburgu, najniže stope NEET-a primijećene su među pojedincima sa srednjom razinom obrazovanja (Eurostat, 2024). Nedostatak osnovnih vještina, poput niske razine pismenosti i računanja, značajno otežava pronalaženje posla, osobito za osobe bez završene osnovne škole. Nadalje, vještine poput savjesnosti, emocionalne stabilnosti i otvorenosti prema novim iskustvima ključne su za uspješno završavanje obrazovanja, pronalaženje posla i ostvarivanje prihoda. Nedostatak tih vještina smanjuje životne šanse za obrazovanje i zapošljavanje. Kod žena, specifičan faktor koji doprinosi ulasku u NEET status ili zadržavanju u njemu je rođenje djeteta i preuzimanje majčinskih i obiteljskih obaveza, osobito u dobi između 25 i 29 godina, koja je najčešća dob za rađanje djece (Bedeniković, 2017). Podaci Eurostata nam govore kako je na području EU 12,5% žena u dobi od 15 do 19 godina u NEET statusu. S druge strane, postotak muškaraca u dobi od 15 do 29 godina u NEET statusu na području EU iznosi 10,1% (Eurostat, 2024). Također, zdravlje je jedan od odlučujućih faktora. Naime, zbog

negativnih posljedica nezaposlenosti, materijalne deprivacije, socijalne isključenosti i marginalizacije, zdravstveni problemi su znatno češći među pripadnicima NEET populacije (pet puta češće nego kod osoba izvan te skupine). Zdravstveni problemi, u kombinaciji s negativnim učincima NEET statusa, dodatno pogoršavaju ionako tešku situaciju ove populacije (Bedeniković, 2017).

4. NEET POPULACIJA – MJERE I PROGRAMI SOCIJALNE POLITIKE U RH

4.1. Mjere za uključivanje u tržište rada

Mjere za uključivanje NEET populacije u tržište rada u Republici Hrvatskoj predstavljaju ključan aspekt socijalne politike, s ciljem smanjenja nezaposlenosti među mladima koji nisu zaposleni, ne školuju se i ne usavršavaju (NEET). Ove mjere usmjerene su na različite aspekte pripreme, podrške i motivacije za ulazak na tržište rada, s posebnim naglaskom na specifične potrebe ove ranjive skupine. Jedna od najvažnijih mjera je Garancija za mlade, koja je usvojena na razini Europske unije, a Republika Hrvatska ju je implementirala u svoju politiku. Ova inicijativa osigurava da svi mladi do 25 godina dobiju kvalitetnu ponudu za posao, nastavak obrazovanja, pripravništvo ili stručno osposobljavanje unutar četiri mjeseca od gubitka posla ili završetka obrazovanja. Ova mjera je posebno važna jer pruža strukturiranu i ciljanu podršku mladima, pomažući im da brže pronađu svoje mjesto na tržištu rada, te da izbjegnu dugotrajnu nezaposlenost koja može imati dugoročne negativne posljedice na njihovu karijeru i životni standard. Pored Garancije za mlade, Hrvatska provodi i niz aktivnih mjera zapošljavanja koje su usmjerene na poboljšanje zapošljivosti mladih NEET osoba. Jedna od takvih mjera su javni radovi, odnosno obvezno sudjelovanje nezaposlenih osoba u programima društveno korisnog rada, pri čemu je cilj ograničavanje propadanja ljudskog potencijala za vrijeme nezaposlenosti. Također, cilj javnih radova je povećati zapošljivost. Evaluacija ove mjere pokazala je kako javni radovi nisu poboljšali zapošljivost, ali su barem privremeno poboljšali materijalni položaj sudionika, te je postignut uspjeh u poticanju nezaposlenih da se uključe u tržište rada (Bejaković, 2020.). Druge mjere uključuju financijske

poticaje za poslodavce koji zapošljavaju mlade ljude, programe stručnog osposobljavanja, prekvalifikacije i dokvalifikacije, kao i poticanje samozapošljavanja kroz subvencije i podršku u pokretanju vlastitog posla. Poseban naglasak stavlja se na osposobljavanje za zanimanja koja su tražena na tržištu rada, što povećava šanse za zapošljavanje nakon završetka programa. Stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa je također jedna od mjera koja se često koristi u Hrvatskoj. Ovaj program omogućava mladima stjecanje praktičnih vještina i radnog iskustva kod poslodavaca, što je iznimno važno za povećanje njihove konkurentnosti na tržištu rada. Program traje do 12 mjeseci i namijenjen je mladima bez radnog iskustva u zanimanju za koje su se školovali, a uključuje i financijsku naknadu za sudionike, što doprinosi njihovoj financijskoj stabilnosti tijekom osposobljavanja (Bejaković, 2020). Mjere za poticanje samozapošljavanja igraju značajnu ulogu u strategiji za uključivanje NEET populacije u tržište rada. Kroz ove mjere, mladi ljudi dobivaju financijsku i savjetodavnu podršku za pokretanje vlastitog posla. Subvencije za samozapošljavanje često uključuju pokrivanje troškova osnivanja poduzeća, kupnju opreme, kao i druge potrebne resurse za uspješan početak poslovanja. Ova mjera ne samo da potiče poduzetništvo među mladima, nego i doprinosi stvaranju novih radnih mjesta, čime se pozitivno utječe na širu ekonomsku situaciju (Bejaković, 2020.). U razdoblju od 2010. do 2013. godine ova mjera pokazala je niz uspjeha. Čak 32% korisnika mjere samozapošljavanja izjavilo je kako bez te mjere nikada ne bi krenuli u posao, a dodatnih 43% korisnika smatra kako su im potpore u okviru mjere samozapošljavanja predstavljale veliku pomoć prilikom pokretanja posla. Uz pozitivne strane ove mjere, postoje i nedostaci. Jedan od glavnih nedostataka je „mrtvi teret“. Oko 20% korisnika ove mjere navelo je kako bi i bez ove mjere pokrenuli posao. (Vanjska evaluacija mjera aktivne politike tržišta rada 2010-2013, 2016). Projekti financirani iz EU fondova također igraju važnu ulogu u integraciji NEET populacije na tržište rada. Kroz različite projekte koji su usmjereni na obrazovanje, stručno osposobljavanje i zapošljavanje mladih, osiguravaju se dodatni resursi i prilike za ovu skupinu. Ovi projekti često uključuju suradnju s lokalnim zajednicama, poslodavcima i obrazovnim institucijama, čime se stvara sveobuhvatan pristup rješavanju problema NEET populacije (Berc, Majdak i Baturina, 2021).

4.2. Mjere za uključivanje u sustav obrazovanja

Mjere za uključivanje NEET populacije u sustav obrazovanja u Republici Hrvatskoj od ključne su važnosti za povećanje njihove zapošljivosti i smanjenje rizika od dugotrajne nezaposlenosti. Ove mjere usmjerene su na poticanje mladih koji nisu u sustavu obrazovanja da nastave svoje obrazovanje ili steknu nove vještine koje su potrebne na tržištu rada. Jedan od najvažnijih alata u ovom području je program „Druga prilika“. Ciljevi ovog programa su omogućiti pristup, nastavak i završetak visokog obrazovanja osobama koje su odustale od studija. Nositelji u provedbi su visoka učilišta i Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Program se provodi u tri faze. U prvoj fazi visoka učilišta provode istraživanje o studentima koji su napustili studij. U drugoj fazi se svakom od studenata kreira individualizirani put stjecanja i vrednovanja potrebnih znanja i vještina s ciljem uključivanja u redovan studij. U trećoj fazi bi se odvijala provedba tih individualiziranih programa. (Plan implementacije Garancije za mlade za razdoblje od 2019.-2020.). Strukovno obrazovanje i osposobljavanje također su ključni segmenti u mjerama za uključivanje NEET populacije u obrazovni sustav. Ovi programi omogućuju mladima da steknu specifične vještine potrebne za određena zanimanja koja su tražena na tržištu rada. Kroz suradnju s poslodavcima, ovi programi često nude praktičnu nastavu i stručnu praksu, čime se osigurava da polaznici ne samo steknu teoretska znanja, nego i radno iskustvo koje im može pomoći u lakšem pronalasku posla. Savjetodavne usluge i karijerno vođenje su još jedna važna mjera koja pomaže mladima iz NEET skupine da se vrate u obrazovni sustav. Kroz individualne savjetodavne sesije, mladi dobivaju informacije o dostupnim obrazovnim programima, kao i smjernice za odabir karijernog puta koji najbolje odgovara njihovim interesima i sposobnostima. Ove usluge često uključuju i pomoć u pripremi za upis na obrazovne programe, kao i podršku tijekom samog procesa obrazovanja (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2023). Još jedna mjera za uključivanje u sustav obrazovanja je podrška obrazovanju. Podrška obrazovanju sastoji se od osposobljavanja na radnom mjestu, te od obrazovanja nezaposlenih. Obrazovanje nezaposlenih uključuje programe stručnog osposobljavanja, prekvalifikacije i usavršavanja u obrazovnim ustanovama za zanimanja koja su trenutno tražena na tržištu rada. Druga mjera je obrazovanjem do veće zapošljivosti. Cilj ove mjere je stjecanje djelomične i cjelovite kvalifikacije za potrebe tržišta rada, učenje temeljnih vještina (npr. informatičke vještine), te stjecanje vozačke dozvole. (Mihalinec, 2020.)

4.3. Garancija za mlade i njeni dosezi

Garancija za mlade je inicijativa Europske unije osmišljena kako bi se borila protiv visoke stope nezaposlenosti među mladima, posebno u dobi od 15 do 29 godina. Ova inicijativa je odgovor na gospodarsku krizu koja je teško pogodila mlade u Europi, a njezin cilj je osigurati da svi mladi ljudi dobiju ponudu za posao, nastavak obrazovanja, naukovanje ili pripravništvo u roku od četiri mjeseca od trenutka kada postanu nezaposleni ili napuste formalno obrazovanje. U Republici Hrvatskoj, Garancija za mlade implementirana je kroz niz mjera i programa koji su prilagođeni specifičnim potrebama mladih na tržištu rada. Jedna od ključnih mjera je poticanje zapošljavanja kroz subvencije poslodavcima za zapošljavanje mladih, što uključuje financijske potpore za otvaranje novih radnih mjesta i smanjenje troškova poslodavaca povezanih s obukom i mentorstvom. Također, potiče se samozapošljavanje kroz programe koji nude financijsku podršku i savjetovanje mladim poduzetnicima. Druga važna komponenta Garancije za mlade je poboljšanje vještina mladih kroz programe obrazovanja i osposobljavanja. Ovo uključuje različite tečajeve, radionice i programe osposobljavanja koji su usmjereni na razvoj specifičnih vještina koje su tražene na tržištu rada. Kroz suradnju s obrazovnim institucijama i poslodavcima, ovi programi nastoje osigurati da mladi ljudi steknu relevantne kvalifikacije koje će im pomoći u pronalaženju zaposlenja (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2023). Isto tako, kroz Garanciju za mlade osnivaju se CISOK centri, odnosno centri za informiranje i savjetovanje o karijeri. Cilj takvih centara je pružanje usluga profesionalnog usmjeravanja, poboljšanje vještina upravljanja karijerom, te poticanje razvoja zajednice i gospodarstva na lokalnoj i nacionalnoj razini. Garancijom za mlade osnivaju se i otvaraju novi CISOK centri, razvijaju se njihove kvalitete i usluge, te se jačaju kapaciteti takvih centara. Osim mladima u NEET statusu, CISOK centri pružaju usluge učenicima osnovnih i srednjih škola u vidu profesionalnog usmjeravanja, informiranja i savjetovanja. Trenutno je otvoreno 14 CISOK centara diljem Hrvatske. Pa tako imamo CISOK centre u Zagrebu, Karlovcu, Slavonskom Brodu, Vukovaru, Splitu, Dubrovniku, Požegi, Koprivnici, itd. (www.cisok.hr)

Rezultati provedbe Garancije za mlade u Hrvatskoj su mješoviti. S jedne strane, inicijativa je uspjela smanjiti stopu nezaposlenosti mladih u zemlji, pružajući mnogim mladima prilike za zaposlenje, obrazovanje ili osposobljavanje. Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, kroz program Garancije za mlade značajan broj mladih je pronašao posao ili se uključio u neki oblik obrazovanja ili osposobljavanja. Nadalje, programi samozapošljavanja pokazali su se uspješnima u poticanju poduzetništva među mladima, iako se suočavaju s izazovima poput održivosti novootvorenih poduzeća. Međutim, postoje i izazovi u provedbi Garancije za mlade. Jedan od glavnih izazova je nedovoljna informiranost mladih o dostupnim mjerama i programima. Mnogi mladi ljudi nisu svjesni mogućnosti koje im Garancija za mlade nudi, što smanjuje učinkovitost programa. Također, kvaliteta ponuda unutar Garancije varira, s nekim mladima koji dobivaju manje kvalitetne ili privremene ponude koje ne vode dugoročnom zapošljavanju (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2023).

5. AKTIVNOSTI I PROGRAMI DRUGIH AKTERA KOJI DJELUJU U PODRUČJU NEET POPULACIJE U RH

5.1. Djelovanje organizacija civilnog društva

Organizacije civilnog društva (OCD) igraju ključnu ulogu u pružanju podrške i poticanju društvene inkluzije NEET populacije (mladih koji nisu u sustavu obrazovanja, zaposlenja ili osposobljavanja) u Republici Hrvatskoj. Organizacije civilnog društva često djeluju kao posrednici između mladih i institucija, pružajući različite usluge koje državne strukture možda nisu u mogućnosti ili nisu dovoljno fleksibilne da pruže. Njihova djelatnost obuhvaća širok spektar aktivnosti, uključujući pružanje informacija, savjetovanja, edukacija, te zagovaranje prava i interesa mladih iz NEET skupine. Jedna od ključnih uloga organizacija civilnog društva je informiranje mladih o mogućnostima koje im stoje na raspolaganju, kao što su programi obrazovanja, osposobljavanja ili zapošljavanja. Često se događa da mladi iz NEET populacije nisu dovoljno informirani o programima koje nude državne institucije ili nisu sigurni kako pristupiti tim programima. Organizacije civilnog društva pružaju ciljane informativne kampanje, radionice i individualno savjetovanje kako bi mladi bili svjesni svojih mogućnosti i kako bi ih se potaknulo

na aktivno sudjelovanje u društvu i tržištu rada (Bežovan i sur, 2019). Savjetodavne usluge koje organizacije civilnog društva pružaju posebno su vrijedne jer nude personalizirani pristup koji je prilagođen potrebama svakog pojedinca. To uključuje pomoć u pisanju životopisa, pripremu za razgovore za posao, ali i psihosocijalnu podršku koja je često potrebna mladima koji su dugotrajno nezaposleni ili se suočavaju s društvenom isključenošću. U tom kontekstu, organizacije civilnog društva surađuju s različitim stručnjacima, uključujući psihologe, socijalne radnike i karijerne savjetnike, kako bi osigurali sveobuhvatnu podršku (Bežovan i sur, 2019). Edukacija je još jedan važan segment rada organizacija civilnog društva s NEET populacijom. Brojne organizacije civilnog društva organiziraju tečajeve i radionice koje mladima omogućuju stjecanje novih vještina ili usavršavanje postojećih. Ove edukacije često su usmjerene na razvoj digitalnih vještina, poduzetničkih sposobnosti ili vještina potrebnih za određena zanimanja, što mladima povećava šanse za zapošljavanje. Uz to, organizacije civilnog društva često nude neformalno obrazovanje koje je prilagođeno specifičnim potrebama i interesima mladih, čime se povećava njihova motivacija za uključivanje u tržište rada ili povratak u sustav obrazovanja. Zagovaranje prava i interesa mladih još je jedan važan aspekt djelovanja organizacija civilnog društva. Organizacije civilnog društva često se bave promicanjem interesa NEET populacije na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, zagovarajući promjene u politikama koje bi dovele do boljih uvjeta za ovu skupinu. To uključuje suradnju s državnim institucijama, lokalnim vlastima i drugim relevantnim dionicima kako bi se osigurala primjena učinkovitih mjera i programa koji će doprinijeti integraciji NEET populacije u društvo. Organizacije civilnog društva također igraju ključnu ulogu u promicanju volonterstva i aktivnog građanstva među mladima iz NEET skupine. Kroz različite volonterske programe, mladi imaju priliku sudjelovati u društveno korisnim aktivnostima, što im pomaže u stjecanju novih iskustava, razvoju društvenih mreža i poboljšanju zapošljivosti. Volonterski rad također može biti korak prema zaposlenju jer mladima pruža priliku da steknu radno iskustvo i vještine koje će im biti korisne na tržištu rada. Konačno, mnoge organizacije civilnog društva sudjeluju u međunarodnim projektima i mrežama koje omogućuju razmjenu iskustava, znanja i dobrih praksi s drugim zemljama. Kroz ove projekte, organizacije civilnog društva u Hrvatskoj dobivaju priliku za dodatno financiranje, što im omogućuje proširenje svojih aktivnosti i povećanje utjecaja na NEET populaciju (Obadić, 2017). Prva udruga koju ćemo navesti, a bavi se NEET populacijom, je udruga Alfa Albona u Labinu koja je osnovana 2011. godine i trenutno broji 9 članova. Udruga za mlade Alfa Albona je nevladina, neprofitna i

nestranačka udruga mladih kojoj je cilj poticanje angažiranja mladih u aktivnom rješavanju vlastitih potreba, te potreba zajednice. Cilj joj je također promicati interese i aktivnosti mladih. Kako bi promicala interese i aktivnosti mladih udruga Alfa Albona stvara trajnu platformu za razvijanje komunikacije među mladima. Krajnji cilj udruge je postizanje trajne društveno – ekonomske samostalnosti mladih. Kako bi se postigao krajnji cilj ova udruga provodi tribine, edukacije, okrugle stolove, te razne programe za rješavanje nezaposlenosti mladih. Također, udruga Alfa Albona sudjeluje u projektu „Workpetence“ kojeg provodi zajedno u suradnji sa organizacijama civilnog društva iz Makedonije i Grčke. Cilj tog projekta je povećanje kompetencija osoba koje rade s mladima, te asistencija pri zapošljavanju mladih kroz razne aktivnosti. (<http://www.alfa-albona.hr/>). Druga udruga je udruga za mlade Agora koja je osnovana 2013. godine u Dugoj Resi. Agora je također nevladina, neprofitna i nestranačka udruga kojoj je cilj promicati interese i aktivnosti mladih na području Duge Rese i okolice. Udruga također nastoji stvoriti osnovu za razvijanje komunikacije među mladima, te ukazati na specifične probleme s kojima se mladi susreću. Krajnji cilj udruge je pomoći mladima pri integraciji u društvo kako bi se postigla njihova trajna društveno – ekonomska samostalnost. Kako bi se ispunio krajnji cilj, udruga Agora provodi informativne tribine, potiče volontiranje, te provodi razne aktivnosti na lokalnoj razini. (<http://www.agora.hr/>).

5.2. Primjeri nekih uspješnih programa

U Republici Hrvatskoj postoji nekoliko uspješnih programa i projekata usmjerenih na integraciju NEET populacije u društvo, s posebnim naglaskom na obrazovanje, zapošljavanje i osnaživanje mladih. Ovi programi često su financirani iz europskih fondova i provode ih različite organizacije, uključujući nevladine organizacije, obrazovne institucije i tijela državne uprave. Njihov cilj je smanjenje broja mladih ljudi koji nisu u sustavu obrazovanja, zaposlenja ili osposobljavanja te pružanje podrške u njihovom osobnom i profesionalnom razvoju. Jedan od najpoznatijih programa koji se provodi u Hrvatskoj je "Garancija za mlade". Ovaj program, koji je dio šire europske inicijative, osmišljen je kako bi se svim mladima u dobi do 29 godina, unutar četiri mjeseca od završetka obrazovanja ili gubitka posla, pružila kvalitetna ponuda za posao, daljnje obrazovanje ili osposobljavanje. U Hrvatskoj se "Garancija za mlade" provodi od 2014. godine i uključuje

različite mjere, kao što su poticanje samozapošljavanja, potpora za zapošljavanje mladih u privatnom sektoru, te osposobljavanje i stručno usavršavanje. Ovaj program je značajno doprinio smanjenju broja mladih nezaposlenih osoba te povećanju njihove zapošljivosti kroz stjecanje novih vještina i radnog iskustva (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2023). Od 2017. godine, kada je prvi put revidiran Plan implementacije Garancije za mlade, do danas, provedene su brojne reforme i mjere koje su poboljšale položaj mladih na tržištu rada. U razdoblju od 2017. do 2021. godine ukupno je 75.066 mladih (od 15. do 29. godine) uključeno u mjere aktivne politike zapošljavanja. Neke od mjera aktivne politike zapošljavanja su potpore za zapošljavanje, potpore za samozapošljavanje, potpore za pripravništvo, obrazovanje i osposobljavanje, javni rad, itd. (Plan implementacije Garancije za mlade za 2022. i 2023. godinu). U okviru Garancije za mlade, 2018. godine Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike provelo je projekt „Uspostava sustava praćenja NEET osoba“ koji je omogućio mapiranje osoba u NEET statusu. Proveden su i mjere u okviru informiranja i doseg mladih u NEET statusu. Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike započelo je 10. prosinca 2020. godine s dvogodišnjom provedbom projekta „Nacionalna kampanja Garancije za mlade“. U sklopu ovog projekta provedene su aktivnosti kojima se podiže razina informiranosti mladih o GZM, no i o pravima i obvezama vezanim uz pristup tržištu rada i povratku u obrazovanje te ostalim dostupnim mjerama podrške (Plan implementacije Garancije za mlade za 2022. i 2023. godinu). U 2019. godini Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike je započelo s provedbom projekta financiranog iz Europskog socijalnog fonda pod nazivom „Provedba HKO-a i razvoj alata za povezivanje obrazovanja s tržištem rada“. Cilj ovog projekta je uskladiti obrazovne programe sa stvarnim zahtjevima poslodavaca na tržištu rada. Također uključuje stvaranje Portala tržišta rada, koji će služiti kao središnji izvor informacija o profesionalnom usmjeravanju i razvoju. Od početka projekta do svibnja 2022. u sustav HKO-a registrirano je gotovo 300 standarda zanimanja. Ovi standardi čine osnovu za stvaranje kvalifikacijskih okvira, koji zauzvrat usmjeravaju razvoj obrazovnih programa koji su prilagođeni potrebama poslodavaca (Plan implementacije Garancije za mlade za 2022. i 2023. godinu).

Model ENTRE-YOU, razvijen 2017. godine, rezultat je suradnje s ključnim dionicima koji su izravno ili neizravno povezani s mladima, posebice onima u nepovoljnom položaju. Ovaj model nastao je na temelju analiza položaja mladih na tržištu rada u nekoliko europskih zemalja, uključujući Hrvatsku, Austriju, Španjolsku, Bugarsku, Rumunjsku, Mađarsku i Nizozemsku. Cilj

modela ENTRE-YOU je pomoći mladima u nepovoljnom položaju da prevladaju nesigurnosti, neizvjesnosti i izazove s kojima se suočavaju, te ih potaknuti na proaktivno djelovanje i preuzimanje inicijative u stvaranju prilika za sebe. Ovaj inovativni model osmišljen je kako bi mladima omogućio povećanje svijesti o vlastitim resursima i njihovom potencijalu za izgradnju znanja, vještina i mreže kontakata. Također, model ih uči kako postati uspješni sudionici na tržištu rada, razviti poduzetnički način razmišljanja i bolje prezentirati svoje vještine. Osim toga, mladi kroz ovaj program stječu osnovna znanja o tome što poslodavci traže prilikom zapošljavanja, kao i o rizicima i troškovima nepoduzimanja akcija. Model ENTRE-YOU sastoji se od četiri modula usmjerenih na poboljšanje položaja mladih. Prvi modul fokusira se na jačanje motivacije i otvorenosti prema proaktivnosti među marginaliziranim mladima. Drugi modul pomaže mladima da usvoje poduzetnički pogled na vlastiti život i svijet oko sebe. Treći modul posvećen je razvoju temeljnih društvenih vještina, dok četvrti modul pruža osnovna znanja o gospodarskim procesima. Praktična primjena modela ENTRE-YOU u Hrvatskoj ostvarena je kroz projekt "Reaktivacija i integracija marginaliziranih mladih – NEET na tržištu rada", koji se provodi u Zagrebu i Zagrebačkoj županiji. Nositelj ovog projekta je Centar za razvoj neprofitnih organizacija, a financira se sredstvima Centra, Grada Zagreba i Europske unije putem Europskog socijalnog fonda. Cilj projekta je učinkovita i inovativna provedba Strategije razvoja ljudskih potencijala grada Zagreba, kao i reaktivacija i integracija NEET mladih kroz jačanje njihovih socijalnih i profesionalnih kompetencija prema modelu ENTRE-YOU. Ovaj projekt uključuje suradnju s različitim dionicima, uključujući poslodavce, organizacije civilnog društva i Hrvatski zavod za socijalni rad. Primjena modela ENTRE-YOU potiče razvoj poduzetničkog duha kod NEET mladih, pomaže im da prepoznaju vlastite snage i kompetencije te ih motivira na aktivnije sudjelovanje u oblikovanju vlastitog života i karijere. Ovaj pristup doprinosi promjeni statusa NEET populacije mladih, otvarajući im prilike za ulazak u poduzetnički sektor i poboljšanje materijalne situacije (Mihalinec, 2020).

Projekt „Raise Youth“ također zaslužuje istaknuto mjesto među uspješnim inicijativama za NEET populaciju u Hrvatskoj. Ovaj projekt, financiran iz Europskog socijalnog fonda, provodi se u ruralnim područjima Hrvatske, s naglaskom na stvaranje održivih prilika za zapošljavanje mladih. Cilj projekta je smanjenje depopulacije ruralnih područja i poticanje održivog razvoja kroz stvaranje novih radnih mjesta u sektorima kao što su ekološka poljoprivreda, turizam i zeleni poslovi. Projekt uključuje edukaciju i osposobljavanje mladih za specifična zanimanja koja su

potrebna u njihovim lokalnim zajednicama, ali i razvoj društvenog poduzetništva. Rezultati projekta uključuju značajno smanjenje nezaposlenosti među mladima u ruralnim područjima te povećanje njihovih profesionalnih kompetencija (<https://raise-youth.com/hrvatska/>).

6. DISKUSIJA

Veliki izazov u rješavanju pitanja vezanih uz obrazovanje i zapošljavanje mladih je nedostatak pouzdanih podataka, ili u nekim slučajevima, potpuni nedostatak ključnih informacija. Metode za sustavno prikupljanje podataka su neadekvatne, ne uspijevaju obuhvatiti relevantne detalje ili jednostavno ne postoje. Nadalje, primjetan je nedostatak informacija o samim mladim ljudima, kao i o njihovim pravima i mogućnostima koje im se nude (Ilišin, 2003). Praćenje NEET populacije predstavlja značajan izazov zbog njihove ranjive pozicije. Ova skupina nastoji izbjegavati interakciju s institucijama, a njihovo povlačenje iz društva povećava rizik da ostanu neprimijećeni ili "nevidljivi". Nedostatak detaljnih podataka o specifičnostima i potrebama ove skupine otežava razvoj ciljanih intervencija, posebice u smislu politika aktivacije usmjerenih na smanjenje vremena provedenog bez posla (Baturina i sur, 2020). Drugim riječima, Hrvatski zavod za zapošljavanje posjeduje samo podatke o registriranim nezaposlenim osobama različitih dobnih skupina. To znači da imamo podatke o dijelu NEET populacije u Hrvatskoj, dok o dijelu NEET populacije koji nije aktivan na tržištu rada nemamo podataka (Tomić i sur, 2018). Samo unapređenje sustava praćenja NEET populacije ovisi o cilju koji se nastoji postići. Na primjer, ako nam je cilj statistički, odnosno utvrditi veličinu i strukturu NEET populacije, onda je potrebno proširiti obuhvat populacije i pratiti njezinu dinamiku (Tomić i sur, 2018). Drugim riječima, prijedlog je da se postupak identificiranja NEET populacije provodi za nekoliko drugih vremenskih trenutaka. Na taj način bi se omogućilo kontinuirano praćenje promjene statusa NEET osoba u sustavu (Tomić i sur, 2018). Još jedna preporuka je proširenje Sporazuma o razmjeni podataka kako bi se dobili što precizniji podaci o NEET populaciji. Ovo se odnosi na korištenje svih dostupnih registara (uz e-Maticu, ISAK/ISSP REST API, HZMO i HZZ, uključiti HZZO, MUP, MDOMSP, Poreznu upravu, ISVU, itd.). Važno je da se proces razmjene podataka ponavlja na godišnjoj razini (Tomić i sur, 2018). S druge strane, ako imamo za cilj aktivaciju NEET populacije na tržištu rada, onda je potrebno značajno proširiti postojeći skup podataka. NEET

populacija je izrazito heterogena, te bi bilo potrebno nadopuniti podatke s obzirom na njihova obilježja. Na primjer, za osobe koje su završile srednjoškolsko obrazovanje relevantni podaci bi bili: uspjeh u školi, obrazovanje i zanimanje roditelja, te datum završetka ili napuštanja školovanja (Tomić i sur, 2018). U usporedbi s prosjekom EU, Hrvatska ima višu stopu NEET mladih, što ukazuje na potrebu za dodatnim ulaganjima u obrazovne i socijalne programe. Europski socijalni fond i drugi EU programi nude mogućnosti za financiranje inovativnih rješenja, ali je ključno da Hrvatska bolje iskoristi ta sredstva kroz sustavno planiranje i implementaciju. Europski fondovi stvaraju više mogućnosti za razvoj programa namijenjenih NEET populaciji kroz organizacije civilnog društva. Ovi programi, osobito kada se provode u partnerstvu s drugim stručnjacima, institucijama i inicijativama koje rade s NEET pojedincima, mogu postići veću sinergiju. No, neke su prilike već propuštene, poput širenja društvenih aktivnosti i radnog angažmana mladih. Dijelom je to posljedica loše provedbe Strategije razvoja društvenog poduzetništva 2015.–2020 (Baturina i sur, 2020). Već smo naveli kako je NEET populacija heterogena skupina, stoga je potrebno u programima prevencije i integracije NEET populacije na tržištu rada pristupiti individualno, s obzirom na obilježja NEET populacije. Posebno je potrebna rana prevencija dugotrajne nezapošljivosti mladih, gdje je jedan od ključnih elemenata suradnja različitih dionika već u osnovnoj školi (Baturina i sur, 2020). Jedan od ključnih elemenata za integraciju mladih na tržište rada je kombinirana socijalna politika. Kombinirana socijalna politika predstavlja sustav u kojemu Vlada zajedno s lokalnim vlastima, organizacijama civilnog društva, profitnim sektorom, obitelji i drugim dionicima djeluju na mjestu ranijeg monopolskog položaja države (Bežovan i sur, 2019). U kontekstu unaprjeđenja položaja NEET populacije, stručni radnici navode nedostatnu koordinaciju rada s drugim dionicima kao jednu od glavnih prepreka u tom području (Baturina i sur, 2020). Prethodna istraživanja kombinirane socijalne politike pokazuju da javnom sektoru nedostaje dovoljno kapaciteta za učinkovitu suradnju s organizacijama civilnog društva i drugim dionicima socijalne politike. Iako je postignut određeni pozitivni napredak kroz projekte koje financira EU, i dalje je potrebna poboljšana koordinacija i sustavniji pristup, posebice u hrvatskom kontekstu, gdje usluge vezane uz socijalno uključivanje i integraciju, u još uvijek nerazvijeno tržište rada, zahtijevaju pozornost (Baturina i sur, 2020).

7. ZAKLJUČAK

NEET populacija, koja obuhvaća mlade osobe koje nisu zaposlene, ne obrazuju se niti su uključene u programe osposobljavanja, predstavlja značajan društveni i ekonomski izazov za Hrvatsku. Kroz ovaj rad identificirane su ključne karakteristike NEET populacije, analizirani trendovi i kretanja te su prikazane mjere socijalne politike i programi namijenjeni njihovom uključivanju u tržište rada i sustav obrazovanja. Unatoč postojanju određenih napora i inicijativa, poput Garancije za mlade i modela "ENTRE-YOU", i dalje postoje značajni izazovi u postizanju njihove pune integracije. Glavni problemi koji doprinose porastu NEET populacije uključuju nisku razinu obrazovanja, nedostatak osnovnih vještina, nepovoljnu ekonomsku situaciju te specifične izazove s kojima se suočavaju žene, posebno nakon rođenja djeteta. Hrvatska se također suočava s ograničenjima u provedbi socijalnih politika, koja su često rezultat nedovoljnih resursa, nedostatka koordinacije i slabog praćenja učinkovitosti programa. Usporedba s drugim zemljama Europske unije pokazuje kako je Hrvatska iznad prosjeka po postotku NEET populacije, stoga je ključno da se u budućnosti posvete dodatni naponi kako bi se ojačale postojeće mjere, unaprijedili obrazovni i socijalni programi te osigurala bolja integracija mladih na tržište rada. Pобољшanje stanja NEET populacije zahtijeva sveobuhvatan pristup koji uključuje suradnju između državnih institucija, privatnog sektora i organizacija civilnog društva. Nužno je kontinuirano evaluirati i prilagođavati postojeće politike, osigurati adekvatno financiranje i usmjeriti se na stvaranje dugoročnih rješenja koja će mladima pružiti priliku za uspješno uključivanje u društvo. Samo kroz sustavne i koordinirane napore moguće je smanjiti udio NEET populacije i osigurati njihovu bolju budućnost u Hrvatskoj.

8. LITERATURA

1. Batini, F., Corallino, V., Toti, G., & Bartolucci, M. (2016). NEET: A Phenomenon Yet to Be Explored. *Interchange*, 48(1), 19–37.

2. Baturina, D., Majdak, M. i Berc, G. (2020). Perspektiva NEET populacije u urbanoj aglomeraciji Zagreb prema percepciji stručnjaka i mladih u NEET statusu – kako im pomoći?. *Sociologija i prostor*, 58 (3 (218)), 403-431.
3. Bedeniković, I. (2017). (Ne)zaposlenost mladih i NEET populacija u Hrvatskoj. *Mali Levijatan*, 4 (1), 75-90.
4. Bejaković, P. (2003). Nezaposlenost. *Financijska teorija i praksa*, 27 (4), 659-661.
5. Bejaković, P. (2020). Važnost aktivne politike zapošljavanja i njezine evaluacije u Hrvatskoj.
6. Bežovan, G., Puljiz, V., Šućur, Z., Babić, Z., Dobrotić, I., Matković, T., Zrinščak, S. 2019. *Socijalna politika Hrvatske*, Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, drugo izdanje.
7. Eurofound (2016), *Exploring the diversity of NEETs*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
8. Eurostat (2024): Kretanje stope NEET mladih. Dostupno, srpanj 2024: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/statistical-themes>
9. Garancija za mlade: Plan implementacije GZM (2019. – 2020.). Dostupno, rujan, 2024: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/2019/Travanj/154%20sjednica%20V RH/154.%20-%204.1.pdf>
10. Garancija za mlade: Plan implementacije Garancije za mlade za 2022. i 2023. godinu. Dostupno, rujan 2024: <https://gzm.hr/wp-content/uploads/2023/01/Plan-implementacije-Garancije-za-mlade-2022-2023.pdf>

11. Hrvatski zavod za zapošljavanje: Vanjska evaluacija mjera aktivne politike tržišta rada 2010.-2013. (2016). Dostupno, rujan 2024: <https://www.hzz.hr/projekti/vanjska-evaluacija-mjera-aktivne-politike-trzista-rada/>
12. Ilišin, V., Mendeš, I. i Potočnik, D. (2003). Politike prema mladima u obrazovanju i zapošljavanju. *Politička misao*, 40 (3), 58-89.
13. Majdak, M., Baturina, D. i Berc, G. (2021). Ples na rubu: okolnosti i iskustva položaja mladih u NEET statusu na području Grada Zagreba. *Hrvatska i komparativna javna uprava*, 21 (1), 89-128
14. Mihalinec, D. (2020). Izazovi i mjere za NEET populaciju u Hrvatskoj (Završni rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet.
15. Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2023., Nacionalni plan razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027.
16. Obadić, A. (2017). Nezaposlenost mladih i usklađenost obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada. *Ekonomska misao i praksa*, 26 (1), 129-150.
17. Tomić, I., Botrić, V., Žilić, I. (2018.). Analiza stanja i preporuke za razvoj daljnjih aktivnosti za osobe u NEET statusu / Uspostava sustava praćenja NEET osoba. 2018.
18. Statistički centar HZZ-a. Dostupno, rujan 2024: <https://statistika.hzz.hr/>

19. Udruga za mlade Agora: Projekti za mlade. Dostupno, rujan 2024: <http://www.agora.hr/>

20. Udruga Alfa Albona: NEET populacija. Dostupno, rujan 2024: <http://www.alfaalbona.hr/>

Prilozi:

Slika 1 – NEET populacija (Izvor: Statistički centar HZZ-a. Dostupno, rujan 2024: <https://statistika.hzz.hr/>)

Slika 2 – NEET populacija s obzirom na razinu obrazovanja (Izvor: Statistički centar HZZ-a. Dostupno, rujan 2024: <https://statistika.hzz.hr/>)

Slika 3 – Kretanja NEET populacije u RH (Izvor: Eurostat. Dostupno, rujan 2024: <https://ec.europa.eu/eurostat>)